תורה אור • פרשת וירא • מאמר 2

ארדה נא וגו'

"ארדה נא [ואראה]"

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayeira/2

1 ארדה נא וגו'. הנה הכצעקתה הוא לשון נקבה וכן הבאה. ועשו לשון נקבה ולשון זכר. וגם להבין מהו ארדה נא וארא הלא משמים הביט ה'.

"ארדה נא וגו'". הביטוי "הכצעקתה" הוא בלשון נקבה, וכך גם "הבאה"; ואילו "ועשו" היא צורה [המשותפת ל]נקבה ולזכר. עלינו להבין גם מה פירוש "ארדה נא וארא": הרי נאמר "משמים הביט ה'".

אך פי' הכצעקתה היינו הצעקה העולה מבחי' מדת הדין שהיא בחי' מדת מלכות שנק' דין דינא דמלכותא דינא רק שהוא דינא רפיא מלך במשפט יעמיד ארץ וז"ש [וזהו שכתוב] הכצעקתה הבאה וכמ"ש בערב היא באה.

אך פירוש "הכצעקתה" הוא הצעקה העולה מבחינת מדת הדין, שהיא בחינת מדת מלכות, הנקראת דין, כמו שנאמר "דינא דמלכותא דינא"; אלא שזהו דין רך, כמו שנאמר "מלך במשפט יעמיד ארץ". וזהו פירוש "הכצעקתה הבאה", וכמו שכתוב "בערב היא באה",

2 ורחל באה. וביאור הענין הנה מתחלה יש להקדים לשון השגור בדחז"ל [בדברי חכמינו זכרונם לברכה] גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם. גלוי וידוע דייקא.

[ו]"ורחל באה". וביאור הענין: תחילה יש להקדים את הביטוי השגור בדברי חז"ל: "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם". "גלוי וידוע" — דווקא.

כי הנה הפילוסופים נלאו להשיג ענין ההשגחה פרטית כמו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ [אלא אם כן] מכריזין עליו מלמעלה דקשה להם כיון

הפילוסופים יגעו בניסיון להבין את עניין ההשגחה הפרטית, כמו שנאמר: "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה", שכן קשה להם: מאחר ש

שהוא ית' יחיד ומיוחד אחד האמת וא"כ איך יתכן ידיעת הש"י [השם יתברך] הפרטים וההשגחה פרטי' לתת דעתו על ענינים רבים שהרי זה בחי' רבוי.

הוא ית' יחיד ומיוחד, האחד האמיתי, ואם כן, כיצד ייתכן [שתתקיים] ידיעת ה' את הפרטים והשגחה פרטית, [וכיצד ייתן] דעתו על עניינים רבים, והרי יש בכך [מצב של] ריבוי?

3 וחז"ל [וחכמינו זכרונם לברכה] כיוונו לתרץ זה בדבור אחד באמרם גלוי וידוע לפני כו' שאין ידיעתו ית' כדמיון ידיעת האדם איזו דבר שדעתו השיג

וחכמינו ז"ל התכוונו ליישב זאת בביטוי אחד, באומרם: "גלוי וידוע לפני [ה']" וכו': ידיעתו ית' אינה דומה לידיעתו של אדם בדבר כלשהו, ששכלו תפס אותו,

הדבר ומתחלה לא ידעו וכשיודע הדבר הרי דעתו מלובשת בידיעה זו ומחשבה זו שנותן דעתו להשיגה וקודם ידיעתו היה דעתו פנוי וה"ז [והרי זה] **בחי' שינוי והתפעלות**

ובתחילה לא ידע את הדבר; וכשהוא יודע אותו, דעתו מתלבשת בידיעה זו ובמחשבה זו, כשהוא נותן את דעתו כדי לתפוס אותו; ולפני שהוא יודע אותו, דעתו פנויה. והרי זה שינוי והתפעלות.

משא"כ למעלה ידיעתו ית' שיודע כל העולמות ופרטיהן אין הענין שדעתו מתלבשת ונתפסת בזה אלא

אבל למעלה אין הדבר כך. אין פירוש ידיעתו ית', שבאמצעותה הוא יודע את כל העולמות ופרטיהם, שדעתו מתלבשת בהם ונאחזת בהם; אלא,

ע"ד גלוי וידוע שהכל גלוי וידוע לפניו ית' ממילא וא"צ [ואין צריך / ואינו צריך] **להיות נתפס ומתלבש בהדבר לידע**

הדבר הוא בבחינת "גלוי וידוע": הכול גלוי וידוע לפניו ית' מאליו, ואין צורך שהוא ייתפס בדבר ויתלבש בו כדי לדעת אותו.

(במכש"כ [במכל שכן] **ממה שמחיה ומהווה הדבר שלא ע"י התלבשות בהדבר כ"א על ידי היותו סוכ"ע. וכ"ש** [וכל שכן] **וק"ו שידיעת הדבר ופרטיו א"צ** [אין צריך / אינו צריך] **להיות ע"י התלבשות ותפיסה בהדבר כו')**

(כל שכן וקל וחומר מכך שהוא מחיה את הדבר ומהווה אותו, לא על ידי התלבשות בדבר אלא משום שהוא האור המקיף את כל העולמות (סובב כל עלמין). ואם כך, קל וחומר שאין צורך שידיעת הדבר ופרטיו תבוא על ידי התלבשות בדבר ואחיזה בו וכו'.)

וכיון שהוא גלוי וידוע אין שייך כלל קושייתם שהוא בחי' רבוי כי זה אינו רק במין ידיעת האדם שא"א לו לידע דבר כ"א ע"י שדעתו ומחשבתו מתלבשים בידיעת הדבר.

ומכיוון שהכול "גלוי וידוע", קושייתם, שלפיה יש כאן ריבוי, כלל אינה שייכת; שכן ריבוי כזה קיים רק בסוג הידיעה האנושית, שבה אדם אינו יכול לדעת דבר אלא כשהדעת והמחשבה שלו מתלבשות בידיעת הדבר.

וזהו כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו' כי הוא גלוי וידוע כו' (והמשכיל יבין דקות הדברים ולאו כל מוחא סביל דא).

וזהו פירוש "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" וכו': כי הדבר הוא בבחינת "גלוי וידוע" וכו'. (המשכיל יבין את דקויות הדברים; ולא כל מוח מסוגל לשאת זאת.)

והנה כתיב (זכרי' [זכריה] סי' ד') **שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ וכתיב** (ד"ה [דברי הימים] ב' י"ו ט') **כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ.**

והנה כתוב (זכריה, פרק ד'): "שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ"; וכתוב (דברי הימים ב' ט"ז:ט'): "כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ".

ויש להבין דענין משוטטים ומשוטטות משמע שנמשך לראות ולעיין הדבר על ידי ראיה זו והרי זה כמו בחי' התלבשות בהדבר הנראה וידוע וזה לכאורה הפך ממ"ש בפי' גלוי וידוע.

ויש להבין: המונחים "משוטטים" (meshotetim) ו"משוטטות" (meshotetos) מרמזים שהמבט נמשך לראות ולבחון את הדבר באמצעות ראייה זו; והרי זה דומה לבחינת התלבשות בדבר שנראה וידוע. ולכאורה, הדבר הפוך ממה שנאמר בביאור "גלוי וידוע".

אך הענין כי נודע שבע"ס [שבעשר ספירות] **יש אורות וכלים כי בחי' חו"ג** [חסד וגבורה] **זהו בחי' כלי אבל האור הוא הארה מא"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל**

אלא שהביאור הוא, כידוע, שבעשר הספירות יש אורות וכלים. בחינת חסד וגבורה היא בחינת כלי; ואילו האור הוא הארה מאין סוף ברוך הוא, [שעליו נאמר ש־]"דלאו מכל אינון מדות איהו כלל".

רק שהאור מתלבש בהכלי שהוא חו"ג [חסד וגבורה] **ושאר המדות שהן נקראים בחינת כלים שהם מגבילים את האור ובהן**

אלא שהאור מתלבש בכלי, כלומר בחסד ובגבורה ובשאר המדות, הנקראות בחינת כלים, משום שהן מגבילות את האור; ובהן

ועל ידם נמשך האור להיות מחיה נבראים בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] **להיות התהוות מיכאל וגבריאל מחנה מיכאל מקבלים מבחי' חסד וגבריאל מבחי' גבורה שא"א להיות המשכה זו מהאור עצמו כי"א ע"י הכלים.**

ובאמצעותן נמשך האור למטה כדי להחיות נבראים מוגבלים, וכך מתהווים מיכאל וגבריאל: מחנה מיכאל מקבל מבחינת חסד, וגבריאל מבחינת גבורה. שכן המשכה זו אינה יכולה לבוא מן האור עצמו, אלא רק באמצעות הכלים,

כמו שא"א להיות השפעת כסף וזהב מהנשמה אא"כ [אלא אם כן] **מלובשת בגוף ונותנת הנשמה צדקה לעני ע"י היד הגשמי.**

כשם שהנשמה אינה יכולה לתת כסף וזהב, אלא אם כן היא מלובשת בגוף; והנשמה נותנת צדקה לעני באמצעות היד הגשמית.

4 והנה כמו כן ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות] הוא ג"כ בחי' העלאת הזכות וחוב של כל נברא

וכך גם, באמצעות הכלים של עשר הספירות, עולה זכותו וחובו של כל נברא.

כי ע"י שהאדם עובר עבירה קונה לו קטיגור אחד נעשה פגם וכתם באותו המלאך הממונה ע"ז כי יש מלאכים שמקבלים ממדה זו ויש ממדה זו כנ"ל בענין מיכאל וגבריאל כו'

כאשר אדם עובר עבירה, הוא "קונה לו קטיגור אחד": נוצר פגם וכתם באותו מלאך הממונה על [עניין זה]. יש מלאכים המקבלים ממידה זו ויש המקבלים ממידה אחרת, כפי שנאמר לעיל בעניין מיכאל וגבריאל וכו'.

ומלאך זה מעלה הדבר למלאך גבוה ממנו עד שמתעלה בכלים דע"ס [דעשר ספירות] דמלכות דאצי' המתלבשים בבי"ע ובתוך הכלי מלובש האור מא"ס ב"ה.

מלאך זה מעלה את הדבר למלאך גבוה ממנו, עד שהוא עולה בכלים של עשר הספירות של מלכות דאצילות, המלובשים בעולמות בריאה, יצירה ועשיה; ובתוך הכלי מלובש האור מאין סוף ברוך הוא.

5 ונמצא ע"י הכלים מתעלה להאור א"ס ב"ה המלובש בהכלים דע"ס [דעשר ספירות]. ולכן נאמר ע"ז עיניו משוטטות שהוא בחי' הכלים דע"ס [דעשר ספירות]. וגם המלאכים המקבלים מהם נק' מארי דעיינין ויש מארי דאודנין.

נמצא אפוא שבאמצעות הכלים [העניין] עולה אל אור אין סוף, ברוך הוא, המלובש בכלים של עשר הספירות. לכן נאמר על כך "עיניו משוטטות" — זו בחינת הכלים של עשר הספירות. גם המלאכים המקבלים מהם נקראים "מארי דעיינין" [ממונים על הראייה], ויש גם "מארי דאודנין" [ממונים על השמיעה].

6 והם משוטטים בכל הארץ כמאמר דע מה למעלה ממך עין רואה כו' ובהכלים שייך לומר משוטטים בבחינת התלבשות בהדבר.

והם משוטטים בכל הארץ, כפי שנאמר: "דע מה למעלה ממך עין רואה כו'". ביחס לכלים מתאים לומר שהם "משוטטים", במובן שהם מתלבשים בדבר.

ובהם וע"י מתעלה הדבר בבחי' האור המלובש בתוכן מא"ס ב"ה והוא ע"ד גלוי וידוע שידיעה זו שבכלים דע"ס [דעשר ספירות] שעל ידי עיניו משוטטים היא בחי'

ובתוכם ועל ידם מתעלה הדבר למדרגת האור מאין סוף ברוך הוא המלובש בהם; וזהו על דרך "גלוי וידוע": שידיעה זו שבכלים של עשר הספירות, ש[באה] על ידי "עיניו משוטטים", היא בבחינת

גלוי וידוע לאור א"ס ב"ה המלובש בהכלים כיון שהאור באמת לאו מכל אינון מדות איהו כלל אע"פ [אף על פי] **שמלובש בהכלי כו'.**

"גלוי וידוע" לאור אין סוף ברוך הוא המלובש בכלים; שכן האור, לאמיתו של דבר, "לאו מכל אינון מדות איהו כלל", אף על פי שהוא מלובש בכלי וכו'.

7 **וזהו תירוץ לקושיית הפילוסופים שאין ידיעה והשגחה זו גורם בחי' רבוי כי ההשגחה ע"ד עיניו משוטטות הוא ע"י הכלים כנ"ל**

וזהו התירוץ לשאלת הפילוסופים: הידיעה וההשגחה הזאת אינן גורמות [למצב של] ריבוי. שכן ההשגחה בדרך של "עיניו משוטטות" נעשית באמצעות הכלים, כנ"ל;

אבל הידיעה באי"ס ב"ה המלובש בהכלים מה שיודע ורואה מה שעיניו משוטטות הנה ידיעתו יתברך זו היא בבחי' גלוי וידוע כו':

אבל הידיעה שבאין סוף ברוך הוא, המלובש בכלים, [כלומר,] מה שהוא יודע ורואה ממה שעיניו משוטטות עליו — ידיעה זו שלו יתברך היא בבחינת "גלוי וידוע" וכו'.

8 **הגה"ה** [הגהה] **(ועיין בפרדס שער פ"ח** [פרק ח'] **ושער ד' פ"ט מענין זה ובזוהר פקודי רנ"ב ע"א ואלין עיני ה' כולהו נטלי אשגחותא כו' ע"ש** [עיין שם] **וברע"מ** [וברעיא מהימנא] **פ' שופטים ד' ער"ה סע"א** [סוף עמוד א]**. ויש להבין כיון דפי' עיני ה' הם הכלים דע"ס** [דעשר ספירות] **דאבי"ע** [דאצילות בריאה יצירה עשיה] **והמלאכים.**

הגהה: (וראו בפרדס רמונים, שער פ"ח ושער ד' פ"ט בעניין זה; ובזהר פקודי, רנ"ב ע"א: "ואלין עיני ה' כולהו נטלי אשגחותא" וכו', ראו שם; וברעיא מהימנא, פרשת שופטים, דף ער"ה ע"א בסופו. ויש להבין: מאחר שפירוש "עיני ה'" הוא הכלים של עשר הספירות דאצילות, בריאה, יצירה ועשיה, והמלאכים,

א"כ איך שייך שהבורא יתי' יצטרך לידע את כל הנבראים ע"י אמצעות הע"ס [העשר ספירות] **והרי היוצר עין הלא יביט בעצמו דבשלמא לענין ההשפעה והמשכת החיות בהנבראים הוצרך להיות ע"י הכלים דע"ס** [דעשר ספירות] **שאל"כ** [שאם לא כן] **לא יוכלו הנבראי'** [הנבראים] **לקבל**

אם כן, איך ייתכן שהבורא יתברך יצטרך לדעת את כל הנבראים באמצעות עשר הספירות? הרי "היוצר עין הלא יביט" בעצמו? מובן שבעניין השפע והמשכת החיות לנבראים היה צורך שהדבר ייעשה באמצעות הכלים של עשר הספירות, כי אלמלא כן הנבראים לא היו יכולים לקבל [אותה];

משא"כ לענין ידיעת השי"ת [השם יתברך] **שיודע את כל הנבראי'** [הנבראים] **אין שייך לומר כן ח"ו** [חס ושלום] **וא"כ למה צ"ל בחי' העינים שהם הכלים משוטטים כו' דהא בודאי הכל גלוי וידוע לפניו ית' בעצמו ביתר שאת שלא ע"י אמצעו' הכלי' כלל:)**

אבל בעניין ידיעת ה', שבאמצעותה הוא יודע את כל הנבראים, חלילה לומר כך. אם כן, מדוע נדרשת בחינת העיניים, שהן הכלים, כשהן משוטטות וכו'? הרי ודאי שהכול גלוי וידוע לפניו יתברך בעצמו, ביתר שאת, בלי שום תיווך של הכלים כלל.)

אך הענין כמ"ש כי אל דעות ה' שיש ב' בחי' בדעת דעת עליון ודת"ת [ודעת תחתון]**. ד"ע** [דעת עליון] **הוא בחי' מקיף וסוכ"ע היינו**

אלא העניין הוא כפי שכתוב "כי אל דעות ה'": יש שתי מדרגות בדעת, דעת עליון ודעת תחתון. דעת עליון היא בחינת מקיף וסובב כל עלמין (האור המקיף את כל העולמות), כלומר,

כי יש בחי' דעת שיודע ורואה הכל רק שהדעת הוא בבחי' מקיף דהיינו שאינו מתפשט בהמדו' להיות התפעלות מהדבר שהוא יודע או רואה וכענין

יש בחינת דעת שיודעת ורואה הכול, אלא שדעת זו היא בבחינת מקיף; כלומר, היא אינה מתפשטת במידות כדי [לחולל] תגובה לדבר שהיא יודעת או רואה, כפי העניין

שנאמר לא הביט און ביעקב שאין הפי' שלא הביט כלל אלא כמ"ש וירא און ולא יתבונן וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו וע"ז נאמר טהור עינים מראות ברע שאין ראיתו הרע עושה רושם והתפעלות כלל

שנאמר "לא הביט און ביעקב". אין הכוונה שלא הביט כלל, אלא כפי שכתוב "וירא און ולא התבונן"; וכפי שכתוב "אם צדקת מה תתן לו". ועל כך נאמר "טהור עינים מראות ברע": ראייתו את הרע אינה מותירה בו שום רושם ואינה מעוררת שום תגובה כלל,

כי שממית בידים תתפש ומשם מקור הסליחה והרחמים שאין מגיע שם שום פגם והוא למעלה מהכלים דע"ס [דעשר ספירות]**.**

כי "שממית בידים תתפש". ומשם [נמשך] מקור הסליחה והרחמים, כי שום פגם אינו מגיע לשם; והוא למעלה מכלי עשר הספירות.

רק הפגם והשכר והעונש הוא נמשך ע"י הדעת המתפשט ונמשך במדות ונק' דעת תחתון והוא המתלבש בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] **היינו בכלים דע"ס** [דעשר ספירות] **דאבי"ע** [דאצילות בריאה יצירה עשיה]

רק הפגם, וכן השכר והעונש, נמשכים באמצעות הדעת המתפשטת ונמשכת במידות. דעת זו נקראת דעת תחתון, והיא מתלבשת בבחינת ממלא כל עלמין (האור הממלא את כל העולמות), כלומר, בכלים של עשר הספירות דאצילות, בריאה, יצירה ועשיה.

ולכן ידיעה זו היא ע"י בחי' עיני ה' שהם הכלים והמדות שעי"ז נמשך ההתפעלות שכר ועונש שהפגם מגיע בהכלים דייקא

לכן ידיעה זו היא באמצעות בחינת "עיני ה'", שהן הכלים והמדות, שדרכם נמשכת ההתפעלות של שכר ועונש, שכן הפגם מגיע דווקא לכלים.

משא"כ ע"י הידיעה שבדעת העליון שלא ע"י הכלים דע"ס [דעשר ספירות] **אע"פ** [אף על פי] **שהכל גלוי וידוע לא נמשך מזה התפעלות כו'.**

לעומת זאת, הידיעה שבדעת העליון, שאינה באמצעות הכלים של עשר הספירות, אף שהכול גלוי וידוע, אינה מעוררת התפעלות וכו'.

9 **ותדע שכן הוא מענין ידיעה ובחירה שאין הידיעה שהשי"ת** [שהשם יתברך] **יודע שזה יהיה צדיק או רשע מכרחת את הבחירה כלל. ואיך הוא.**

ואפשר ללמוד שכך הוא גם מעניין הידיעה והבחירה: הידיעה שבה ה' יודע שאדם זה יהיה צדיק או רשע אינה מכריחה כלל את בחירתו. כיצד ייתכן הדבר?

אלא לפי שידיעה זו שהשי" [שהשם יתברך] **יודע הכל מקודם אשר נעשה זהו בבחי' דעת עליון שלא ע"י הכלים דע"ס** [דעשר ספירות]

אלא שידיעה זו, שבה ה' יודע הכול עוד לפני שהדברים נעשים, היא בבחינת דעת עליון, ולא באמצעות הכלים של עשר הספירות.

דהא עיני ה' משוטטים לראות המעשה שכבר נעשה שזה נראה לבחי' המלאכים והכלים דבי"ע שנעשה ע"י פגם וכתם בהמלאך כו' וכנ"ל

שהרי "עיני ה' משוטטים" לראות את המעשה שכבר נעשה; מעשה זה נראה בבחינת המלאכים והכלים של עולמות בריאה, יצירה ועשיה, ועל ידי כך נגרמים פגם וכתם במלאך וכו', כפי שנאמר לעיל;

משא"כ הידיעה שהקב"ה יודע העתיד ומעשה האדם קודם שנעשה אינו על ידם כלל כ"א ידיעה זו היא במקום גבוה מאד בחי' דעת עליון ולהיות דעת זה בחי' מקיף אינו מכריח את הבחירה שאין האדם מתפעל מזה

ואילו הידיעה שבה הקדוש ברוך הוא יודע את העתיד ואת מעשיו של האדם עוד לפני שנעשו אינה עוברת דרכם כלל. אלא שידיעה זו מצויה במקום נעלה מאוד, בבחינת דעת עליון; ומכיוון שדעת זו היא בחינת מקיף, היא אינה מכריחה את הבחירה, שכן האדם אינו מושפע ממנה,

כמו שלא נמשך מדעת זה התפעלות אפי' [אפילו] בהמדות עליונים חו"ג [חסד וגבורה] להיות מזה שכר ועונש כנ"ל.

כשם שדעת זו אינה גורמת להתעוררות אפילו במדות העליונות, חסד וגבורה, שממנה יבואו שכר ועונש, כפי שנאמר לעיל.

10 **ושיהי' [ושיהיה] שכר ועונש זהו דוקא ע"י דעת תחתון שע"י הכלים והעינים. ועיין בפרדס ש"ד פ"ט בענין ידיעה ובחירה שכ' [שכתב] כי יש חילוק בידיעה קודם שיחטא האדם אעפ"י [אף על פי] שעתיד לחטוא. לאחר שחטא כו' ע"ש.**

קיומם של שכר ועונש מתאפשר דווקא באמצעות דעת תחתון, הפועלת באמצעות הכלים והעיניים. ראו גם פרדס רימונים, שער 4, פרק 9, בעניין ידיעה ובחירה, שם הוא כותב שיש הבדל בין הידיעה לפני שאדם חוטא, אף שהוא עתיד לחטוא, [לבין הידיעה] לאחר שחטא וכו'; עיינו שם.

11 **ולפמ"ש [ולפי מה שכתוב] יובן כי הידיעה קודם שיחטא זהו בבחי' דעת עליון וכנ"ל.**

על פי הדברים שנאמרו, יובן שהידיעה על כך לפני שהאדם חוטא היא בבחינת דעת עליון, כנ"ל.

וז"ש [וזהו שכתוב] בפ' שמות וירא אלקים את בנ"י [בני ישראל] וידע אלקים פי' לא שנתחדש' [שנתחדשה] הידיעה אלא שמקודם היה בדעת עליון שלא נמשך מזה התפעלות להיות עונש לפרעה ושכר לישראל

וזהו שנאמר בפרשת שמות: "וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים". הכוונה אינה שהידיעה התחדשה, אלא שמקודם הייתה בדעת עליון, שממנה לא נמשכה התפעלות [שתביא לידי] עונש לפרעה ושכר לישראל.

וע"י וירא אלקים ע"י בחי' עיני ה' לראות המעשה כשכבר נעשה בפועל ע"ז וידע אלקים שנמשך בחי' הדעת תחתון המתפשט במדות להיות שכר ועונש.

ובאמצעות "וירא אלקים", באמצעות בחינת "עיני ה'", שראו את המעשה לאחר שכבר נעשה בפועל, על ידי כך "וידע אלקים": נמשכה בחינת דעת תחתון, המתפשטת במדות, וכך יש שכר ועונש.

12 והנה השגחה זו מבחי' דעת עליון ע"ז נאמר עין ה' אל יראיו וכתיב עין בעין נראה כדפי' באד"ר [באדרא רבא] דף ק"ל ע"א וע"ש דיוסף הצדיק זכה לזה וזהו

והנה, על השגחה זו שמבחינת דעת עליון נאמר "עין ה' אל יראיו", ונאמר "עין בעין נראה", כפי שמבואר באידרא רבא, דף ק"ל ע"א; ועיין שם שיוסף הצדיק זכה לכך, וזהו [הפירוש של]

בן פורת עלי עין וזכה לזה ע"י ויכלכל יוסף וזהו טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל ע"ש.

"בן פורת עלי עין". והוא זכה לכך באמצעות "ויכלכל יוסף"; וזהו [הפירוש של] "טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל"; עיין שם.

ומזה יובן דבעון סדום שפגמו בזה ע"כ נמנע מהם גלוי בחי' עליונה זו הממתיק כל הדינים בחי' ורב חסד כו':

ומכאן יובן שבגלל חטא סדום, שבו פגמו בכך, נמנעה מהם התגלות בחינה עליונה זו, הממתיקה את כל הדינים, בחינת "ורב חסד" וכו'.

13 (ע"כ הגה"ה [הגהה]):

(סוף ההגהה.)

14 והנה בזוהר בסבא דמשפטים דק"ז ע"א פי' מ"ש עיניו משוטטות אלין נוקבין ומ"ש המה משוטטים אלין דכורין וכ"ה בזוהר ויחי דרמ"א סע"א [סוף עמוד א] דפי' משוטטים הם בתקוני שכינתא לתתא כו' היינו

והנה בזוהר, בסבא דמשפטים, דף ק"ז ע"א, מבואר שמה שנאמר "עיניו משוטטות" — אלו נקבות, ומה שנאמר "המה משוטטים" — אלו זכרים. וכך הוא בזוהר, ויחי, דף רמ"א ע"א, שם מבואר ש"משוטטים" הם בתיקוני השכינה למטה וכו'. כלומר,

כי יש מלאכים שהם מז"א ויש מלאכים שהם ממלכות כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] עמ"ש בזוהר ר"פ שמות דף ד' ע"א בענין איש וביתו באו וז"ל [וזה לשונו] נ"ב ת"ת [תפארת] ומלכות ור"ל [ורוצה לומר] המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המלי עכ"ל [עד כאן לשונו] המק"מ [המקדש מלך] שם.

יש מלאכים שהם מז"א ויש מלאכים שהם ממלכות, כפי שכתב רבי חיים ויטאל על הנאמר בזוהר, בתחילת פרשת שמות, דף ד' ע"א, בעניין "איש וביתו באו". וזה לשונו: "נ"ב ת"ת ומלכות ור"ל המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המל'". עד כאן לשון מקדש מלך שם.

15 והמלאכים שהם בתקוני שכינתא היא בחי' מלכות דאצי' נק' נוקבין וכמש"ש [וכמה שכתוב שם] בזוהר די רמ"ז ע"א בפי' בנות צעדה למיהוי עלי שור. בנות צעדה.

המלאכים הנמצאים בתיקוני השכינה, שהיא בחינת מלכות דאצילות, נקראים נוקבין [נקבות]; וכך נאמר שם בזהר, דף רמ"ז ע"א, בפירוש "בנות צעדה למיהוי עלי שור": "בנות צעדה":

צעדות מיבעי לי' אלא ההוא עין דכתיב לעילא ומאן איהו עין משפט כו' ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונהא והיינו בנות צעדה ולא בנים

"צעדות מיבעי לי'" [היה צריך לומר בלשון רבים]. אלא "ההוא עין דכתיב לעילא ומאן איהו עין משפט כו' ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונהא". וזהו "בנות צעדה" ולא "בנים".

פי' שההשגחה הנמשכת ע"י הע"ס [העשר ספירות] דמלכות דאצי' שהיא בחי' עין משפט ע"ש מלך במשפט יעמיד ארץ הוא נמשך ומתלבש בהמלאכים הנקראים בנות שהם בחי' נוקבין.

פירוש הדבר הוא שההשגחה הנמשכת באמצעות עשר הספירות של מלכות דאצילות, שהיא בחינת "עין משפט", [הנקראת כך] על שם [הפסוק] "מלך במשפט יעמיד ארץ", נמשכת למטה ומתלבשת במלאכים הנקראים "בנות", שהם בחינת נוקבין.

16 וזהו בנות צעדה שהמל' צועדת על הבנות עלי שור לראות ולהשגיח מעשה התחתונים וע"ז נאמר עיניו משוטטות לשון נוקבא. וזהו ענין הכצעקתה הבאה אלי.

וזהו [הפירוש של] "בנות צעדה": מלכות צועדת מעל הבנות "עלי שור", לראות ולהשגיח על מעשיהם של התחתונים. ועל כך נאמר "עיניו משוטטות", בלשון נקבה. וזהו עניין "הכצעקתה הבאה אלי",

לשון נקבה שהיא בחי' מלכות שנק' דינא דמלכותא והוא העלאת הפגם ע"י המלאכים שמבחי' מל' והכלים דע"ס [דעשר ספירות] דבחי' מל' הבאה אלי לאא"ס [לאור אין סוף] ב"ה המלובש בע"ס [בעשר ספירות] דאצי'.

בלשון נקבה, שהיא בחינת מלכות, הנקראת "דינא דמלכותא"; וזוהי העלאת הפגם באמצעות המלאכים שהם מבחינת מלכות, והכלים של עשר הספירות שבבחינת מלכות, "הבאה אלי" — אל אור אין סוף ברוך הוא, המלובש בעשר הספירות של אצילות.

17 ועז"נ [ועל זה נאמר] ארדה נא וארא ע"י מדת החסד וכנודע שז"א רובו חסדים אנפוי דמלכא נהירין שהוא

ועל כך נאמר: "ארדה נא וארא" — באמצעות מידת החסד. וכידוע, רובו של ז"א (הפרצוף הזכרי של המדות) חסדים (מידות של חסד), [כמו] "אנפוי דמלכא נהירין", שהוא

מ"ש עיני ה' הם משוטטים לי [לשון] זכר שהם בחי' דכורין שהוא בחי' חסד ואראה הכצעקתה כו' שאולי ע"י מדת החסד ימצא להם זכות.

מה שנאמר "עיני ה' הם משוטטים", בלשון זכר, והן בחינת דכורין (הבחינה הזכרית), שהיא בחינת חסד. "ואראה הכצעקתה" וגו' — אולי באמצעות מידת החסד תימצא להם זכות.

18 וכמבואר באדר"ז [באדרא זוטא] דרצ"ג ע"ב שבחי' ההשגחה ע"י בחי' עיניו משוטטות לי [לשון] נוקבא הוא בחי' דין וההשגחה שע"י בחי' עיני ה' המה משוטטים הוא בחי' רחמים כו' ע"ש.

וכפי שמבואר באידרא זוטא, דף רצ"ג ע"ב, שההשגחה באמצעות הבחינה של "עיניו משוטטות", בלשון נקבה, היא בחינת דין; ואילו ההשגחה באמצעות הבחינה של "עיני ה' המה משוטטים" היא בחינת רחמים וכו'. ראו שם.

והענין שהוא עד"מ כמ"ש ושפטו העדה והצילו העדה. עדה שופטת ועדה מצלת. לפי שבכל דבר יוכל ללמד זכות וחובה

והעניין הוא, בדרך משל, כפי שנאמר: "ושפטו העדה והצילו העדה" — עדה שופטת ועדה מצילה. בכל עניין אפשר לטעון לזכות או לחובה.

וע"כ ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] פסילנא לי' לצורבא מרבנן לדינא דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חוב לעצמו הרי

ולכן אמרו חכמינו ז"ל: "פסילנא [מלדון] לי' לצורבא מרבנן לדינא דחביב עלי כגופאי", וכן "אין אדם רואה חוב לעצמו". הרי,

אע"פ [אף על פי] שהוא חייב באמת אינו רואה עליו חובה שמחמת קירוב הדעת והחביבות מוצא מקום ללמד זכות

אף על פי שהוא חייב באמת, אין רואים בו חובה; בגלל הקרבה והחיבה מוצאים מקום ללמד עליו זכות.

משא"כ למי שאינו חביב עליו כ"כ [כל כך] הי' [היה] מלמד חובה וכמ"ש וכל יצר מחשבות לבו רק רע כו'

ואילו כלפי מי שאינו חביב עליו כל כך, היה מלמד חובה; וכפי שנאמר: "וכל יצר מחשבות לבו רק רע" וכו',

וע"י"ז נמשך ויאמר ה' אמחה את האדם כו' הרי מחמת זה שיצר מחשבות לבו רק רע נמשך ללמד חובה

ועל ידי כך נמשך: "ויאמר ה' אמחה את האדם" וכו'. הרי שמכיוון שיצר מחשבות לבו רק רע, [הדין] נמשך ללמד חובה.

ואח"כ בפ' נח כתיב ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם

ואחר כך, בפרשת נח, נאמר: "ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם",

כי יצר לב האדם רע מנעוריו הרי שמסברא זו עצמה שיצר לב האדם רע מצא ללמד זכות שלא יוסיף לקלל את האדמה בעבור האדם

"כי יצר לב האדם רע מנעוריו". הרי מאותו נימוק עצמו — שיצר לב האדם רע — מצא [דרך] ללמד זכות, שלא יוסיף לקלל את האדמה בעבור האדם.

והיינו לפי שהי' [שהיה] התגלות מדת החסד ע"י וירח ה' את ריח הניחוח שבקרבן שהקריב נח המשיך גילוי מדת החסד ללמד זכות בזו הסברא עצמה שנמשך תחלה ללמד חובה ע"י מדה"ד [מדת הדין].

והיינו משום שהתגלה חסד באמצעות "וירח ה' את ריח הניחוח": באמצעות הקרבן שהקריב נח, הוא המשיך גילוי של מידת החסד, כדי ללמד זכות באמצעות אותו נימוק עצמו, שבתחילה שימש ללמד חובה מכוח מידת הדין.

וזהו ענין החילוק בין ב' בחינות השגחות הנ"ל (ועמ"ש במ"א ע"פ לעשות הישר בעיני ה' אלקיך). וזהו פי' ארדה נא.

וזהו ההבדל בין שתי בחינות ההשגחה שהוזכרו לעיל. (ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק "לעשות הישר בעיני ה' אלקיך".) וזהו פירוש "ארדה נא":

כי צעקתה היא הבאה מלמטה למעלה שהוא בחי' גבורות ואו"ח [ואור חוזר] ולזה נאמר ארדה נא לשון ירידה הוא מלמעלה למטה דהיינו בחי' או"י [אור ישר] שהוא בחי' חסד להשגיח במדת החסד ללמד זכות.

כי "צעקתה" היא מה שבא מלמטה למעלה, בחינת גבורות ואור חוזר; ולכן נאמר "ארדה נא" — לשון ירידה, מלמעלה למטה, כלומר בחינת אור ישר, שהיא בחינת חסד, כדי להשגיח במידת החסד וללמד זכות.

ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו דהיינו אם עוונם גדול מנשוא כ"כ [כל כך] עד שגם ע"פ החסד לא יוכל למצוא זכות אז כלה. ואם לא. פי' אולי ע"י החסד יוכל ללמד זכות כו'.

"ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו": [האם] חטאם גדול כל כך, גדול מכדי לשאתו, שאפילו לפי מידת החסד לא יוכל למצוא להם זכות? אם כך, תהיה כליה. "ואם לא" — כלומר, אולי באמצעות החסד יוכל ללמד זכות וכו'.

וז"ש [וזהו שכתוב] במדרש ארדה נא ממדה"ר [ממדות הרחמים] למדה"ד [למדת הדין] ובזוהר דק"ה ע"ב ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא ר"ל [רוצה לומר] להמשיך רחמים ממדה"ר [ממדות הרחמים] אל בחי' מדה"ד [מדת הדין] וארא כו'.

וזהו שנאמר במדרש: "ארדה נא ממדה"ר למדה"ד"; ובזוהר, דף ק"ה ע"ב: "ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא". כלומר, להמשיך רחמים ממידת הרחמים אל בחינת מידת הדין, ו"אראה" וכו'.

19 והנה רש"י [רבי שלמה יצחקי] פי' בחומש ארדה נא למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה. והענין דאיתא בת"ז [בתיקוני זהר] ואלין עשר ספירן אינון אזלין כסדרן חד אריך וחד קציר וחד בינוני.

כעת רש"י מפרש בחומש על "ארדה נא": "למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה". והביאור הוא, שכך מובא ב־תיקוני זהר (תיקוני זהר): "ואלין עשר ספירן אינון אזלין כסדרן חד אריך וחד קציר וחד בינוני".

פי' כי ע"ס [עשר ספירות] נחלקי' לג' קוין קו הימין חח"נ [חכמה חסד נצח] נק' חד אריך כי החסד נמשך ומתפשט יותר

כלומר, עשר הספירות מתחלקות לשלושה קווים. הקו הימני — חכמה, חסד ונצח — נקרא "חד אריך" (אחד ארוך), שכן החסד נמשך ומתפשט יותר.

ולכן גמ"ח [גמילות חסדים] בין לעניים בין לעשירים הרי שהחסד מתפשט יותר מהרחמים שעל העשיר אין שייך רחמנות כ"א על העני.

לכן גומלים חסד לעניים ולעשירים כאחד; מכאן שהחסד מתפשט יותר מן הרחמים, שכן רחמים אינם שייכים בעשיר, אלא רק בעני.

וקו השמאל בג"ה [בינה גבורה הוד] נק' חד קציר שאינו נמשך כ"א למי שהגון ביותר. וקו האמצעי נק' בינוני שמרחם על מי שנופל רחמנות.

הקו השמאלי — בינה, גבורה והוד — נקרא "חד קציר" (אחד קצר), שכן הוא נמשך רק אל מי שראוי ביותר. הקו האמצעי נקרא "בינוני" (ממוצע), שכן הוא מרחם על מי שראוי לרחמים.

20 והנה יש ראיה ושמיעה הראיה נמשך מבחי' חכמה קו הימין ושמיעה מבינה קו השמאל. וכנודע מענין ראובן ושמעון

יש אפוא ראייה ויש שמיעה. הראייה נמשכת מבחינת חכמה, הקו הימני, והשמיעה מבינה, הקו השמאלי; וכידוע מעניין ראובן ושמעון.

ולכן הראי' [הראיה] היא מלמעלה למטה והשמיעה ממטה למעלה שהאותיות מתעלים ונכנסים לאוזן השומע ולזה ג"כ הראי' [הראיה] נשפלת למטה יותר מהשמיעה שרואה דבר גשמי

ולכן הראייה היא מלמעלה למטה, ואילו השמיעה היא מלמטה למעלה, שכן האותיות עולות ונכנסות לאוזנו של השומע. משום כך גם הראייה יורדת נמוך יותר מן השמיעה, מפני שהיא רואה דבר גשמי,

משא"כ השמיעה היא רק קול ודבור כי הראי' [הראיה] היא מבחי' חד אריך וכנודע שיסוד אבא אריך כו'.

ואילו השמיעה קולטת רק קול ודיבור. שכן הראייה היא מבחינת חד אריך [קו ארוך אחד], וכידוע, יסוד אבא ארוך וכו'.

וזהו מ"ש ארדה נא וארא כי הכצעקתה הבאה זהו כמו בחי' שמיעה שמבחי' בינה ולכן היא הבאה מלמטה למעלה והוא בחי' קו השמאל אבל ארדה נא וארא בבחי' ראיה שהוא בחי' חסדים כו':

וזהו מה שנאמר "ארדה נא וארא": "כי הכצעקתה הבאה" דומה לבחינת שמיעה, שמבחינת בינה; ולכן היא באה מלמטה למעלה, והיא בחינת הקו השמאלי. אבל "ארדה נא וארא" הוא בחינת ראייה, שהיא בחינת חסדים וכו'.

LikuteiTorah.com
הפרשה החסידית

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת likuteitorah.com. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

מיזם חינמי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayeira/2/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק